

2021
ŐSZ

A Kerekdomb Környezetvédelmi Egyesület időszaki kiadványa

Átadták a Budapest-Balaton kerékpárutat!

8 éve vártuk ezt az őszt! A kiemelt kormányprogram 2019-re ígérte az utat, de az csak késett és késett... Összesen három évet. Mert '22-ben éri el a Balatont. De most elkészült az első szakasz! Dél-Budától Etyekig. Ezekben a napokban zárul a műszaki átadás és adják át hivatalosan is a forgalomnak az Etyekig tartó szakaszt. A Dunától a Rózsavölgyön át lehet eljutni Kamaraerdőig. Innen indul a Bu-Ba: a Pistály alján, a Tükkörhegy alatt, majd a Téglagyár utcán át a Jókai utcába. Áthalad a gyaloghídon, majd a Széles utca, Órház utca következik. Innen a vasúti sínekkel párhuzamosan tekerhetnek a kerékpárosok Biatorbágyig. A viadukton áthaladva elbizonytalanodunk, mivel a településen nincs kijelölve még a nyomvonal. Komoly ellenállást váltott ki a tervezett útvonal a szomszédos település lakosságának egy részéből. Nem teljesen értem, de úgy látszik sokakat zavar, ha a házuk előtt kisebb csoportokban kerékpárosok gurulnak el. A népszavazást a járvány blokkolta le. A viaduktot szeretné a biai önkormányzat örökségvédelmi leltárba vetetni, ami némi módosítást igényelhet a tervezőktől. De Biától Etyekig ismét kész az aszfaltozás, a felfestés.

Kék Ég - A Kerekdomb Környezetvédelmi Egyesület időszaki kiadványa

Felelős kiadó: Fernengel András, Szerkesztő: dr. Horváth Gyöngyi

E számunk szerzői: dr. Pétsh Márta, Kósza Orsi, Domaföldi Zsolt, Fernengel András, Holló Zsuzsanna, Czövek Tamás, Starzynski Zsolt, dr. Horváth Gyöngyi, Nagy Sándor

Készült a Stil Art Bt. nyomdájában 4000 példányban

Az egyesület postacíme: 2045 Törökbálint, Felsővár u. 68.

Telefon: 23/331-546, e-mail: info@kerekdomb.hu

A további szakaszokon is elindult foltokban a kivitelezés. A következő évben a Velencei tavat, Székesfehérvárt éri el a Bu-Ba, sőt néhány nyűgös átvezető szakasz (Biatorbágy, Pákozd, Székesfehérvár, ...) kivételével '22-ben eléri a kerékpárút a Balaton keleti végét, Balatonakarattyát.

A Budaörs felé vezető bekötő kerékpárút egyik fele elkészült már, ahogy a buszból sokan látjuk napról napra. A másik felének kivitelezése egy hírközlési kábel kiváltása miatt állt. Ez megtörtént, így ez a szakasz is készülhet. Néhány hét kell már csak ehhez is.

Az átadást jóval megelőzve birtokba vették a kerékpárosok a készülő utat. Ez így lesz az épülő szakaszokon a jövőben is. Rengetegen tekertek át Biára és vissza, élvezve a biztonságos, autómentes, jó minőségű utat. Öröm volt nézni a jókedvű bringás csapatokat, ahogy a szép őszi napsütésben tekertek az úton!

Törökbálint 5-7 km hosszú új aszfaltos utat, útjavításokat, a gyaloghíd rendbetételét és áthaladó kerékpáros turizmust köszönhet a projektnek. Csak a településen belül tartozunk még a helyi kerékpáros közösségnek a már évekkal ez előtt megtervezett belső kerékpáros hálózat felfestésével, a régi jelek megújításával. Reméljük '22-ben erre is sor kerülhet.

Ha kiderül majd, hogy milyen fatelepítési kötelezettségük van a kivitelezőknek, hova kerülnek fák és hol lesz hiány, a Kerekdomb Egyesület is beszáll: fatelepítéssel, szép fasorokkal igyekszünk hangulatosabbá varázsolni a Bu-Ba törökbálinti szakaszát.

Végre elkészült! Használjuk minél többet!

Fernengel András

A covid és kedvenc állataink

A corona vírusok családjába számos vírus tartozik, közöttük olyanok is, amelyek csak egy-egy fajt betegítenek meg. Ilyen a macskák corona vírusa, melynek egy mutációja okozza a fertőző hashártyagyuladást és a kutyák corona vírusa mely hasmenéses tüneteket alakít

ki. Ezzel ellentétben a SARS-Cov-2 több fajban, így emberben és állatokban is képes tüneteket okozni.

A SARS-Cov-2 megjelenését követően több állatfajt vizsgáltak, hogy megfertőződnek-e és mutatnak-e covidos tüneteket. A legfogékonyabbnak a menyétféléket és a macskaféléket találták, de tünetek alakulhatnak ki kutyákban is. Mesterségesen fertőzött macskák képesek voltak átadni a velük együtt élő más macskáknak a fertőzést. Emberről állatra történő terjedést több esetben is igazoltak, de állatról emberre irányuló fertőzés gyanúja csak nyércfarmokon merült fel, de ott sem tudták bizonyítani.

Ezek miatt mindenképp javasolható, hogy a covidban megbetegedett gazda ne legyen szoros kapcsolatban kedvencével, tartson ugyanúgy távolságot, mint az emberektől.

Állataink bundája annyira veszélyes vírusforrás, mint bármilyen egyéb vírushordozó tárgy. Saját védelmünkben kutyánk és macskánk simogatása után mossunk alaposan kezet, különösen ha ők más állattal, emberrel érintkeztek.

A házi kedvencekben jelentkező tünetek hasonlóak az embereknél tapasztaltakhoz: köhögés, tüsszögés, váladékos szemek, hányás, hasmenés, enyhe légzési nehézség, láz, csökkent étvágy. Tartsuk szem előtt, hogy ezek a tünetek számos más betegség miatt is kialakulhatnak! Kevés az esély rá, hogy a fentieket Covid 19 fertőzés okozza. Azonban, ha a családban van covid beteg ember, akkor azt jelezzük az állatorvosnak. Laboratóriumi PCR teszt elérhető kutyák, macskák számára is.

Az első, kifejezetten állatok számára gyártott védőoltás Oroszországban készült idén tavasszal, amelyet teszteltek menyétféléken, kutyákon, macskákon, rókákon és nyulakon is. Kísérleti fázisban lévő oltóanyagokat használtak az Amerikai Egyesült Államokban is, ahol főleg nagymacskák és emberszabású majmok vakcinázását kezdték el. Ennek oka, hogy több állatkeretben is előfordult, hogy oroszlánok és gorillák a gondozótól kapták el a fertőzést.

Magyarországon PCR teszttel igazolt esetet még nem írtak le sem kutyában, sem macskában. Állatoknak alkalmas védőoltás jelenleg nincs forgalomban hazánkban, de a nagyon alacsony kockázat miatt későbbi használata is kérdéses.

Források:

www.merckvetmanual.com

www.pdsa.org.uk

www.cdc.gov/coronavirus

www.iflscience.com

dr. Pétsch Márta
kisállatgyógyász-szakállatorvos
Vahúr-Vet Állatorvosi Rendelő

Zajvédelem Törökbálint autópályái mentén

Törökbálint az M0-M7-M1 valamint egy vasútvonal “fogságában”, zajforrások tekintetében Magyarországon egyedülállóan katasztrofális helyzetben van.

2019.09.11-én indított “Zajmentes Törökbálintot!” Lakossági aláírásgyűjtés 811 aláírásával elküldött, Magyarország **Miniszterelnökének Orbán Vikornak**, az **Innovációs és Technológiai Minisztérium miniszterének Dr. Palkovics Lászlónak** és a **Közlekedés Politikáért Felelős Államtitkárság Államtitkárának Dr. Mosóczi Lászlónak** címzett levélre válaszul 2021.02.26-án, Törökbálinton, az Innovációs és Technológiai

Minisztérium, a Magyar Közút Nonprofit Kft., zajvédelmi szakértő, a zajártalommal kapcsolatos aláírásgyűjtés képviselői és a helyi önkormányzat munkatársa jelentésében megtartott megbeszélés, **6 hónap elteltével, a mai napig semmilyen eredménnyel nem járt!** Ezért 2021.08.26-án újabb levelet írtam:

“Törökbálint 2019-ben elkészült zajtérképe alapján megállapítható, hogy számos konfliktus (határérték túllépés) van TÖRÖKBÁLINTON az M7 autópálya mellett.” Ha a határérték túllépést és annak egészségügyi hatásait nem hajlandóak belátni és elismerni, (tudván, hogy ez esetben Magyarországon számos település hasonlóan joggal mordulhatna fel, hogy akkor náluk is ugyanígy járjanak el) akkor javasoljuk, hogy **baleset megelőzési indokokra hivatkozva, mérsékeljék a törökbálinti és érdi M7 szakaszon a sebességet.**_9 db le-és felhajtó található ezen a 4 km-es, statisztikákat tekintve kiemelten balesetveszélyes szakaszon. Szinte minden héten történik baleset, mivel 50-60 km/h-val elég nehéz a 130+ km/h-val közlekedő autók közé besorolni.

Bár a sebességkorlátozás elsősorban a zajszennyezés szintje és a levegő minősége szempontjából fontos, de az intézkedés kedvező hatással van a forgalom áramlására

is. **A sebességcsökkentés fontos eszköz tőlünk nyugatabbra, arra, hogy a közlekedés mindenkinek kiszámíthatóbb, BIZTONSÁGOSABB és meglepő módon GYORSABB legyen.** Mint például Hollandiában, ahol adott régióban, miután sikerült csökkenteni az átlagsebességet, **KEVESEBB BALESET mellett JAVULT a régió forgalomátersztő képessége is.** Külön ki kell emelni, az **M0 autótút közelségéből és zajvédelmének teljes körű hiányából adódó, városunkat érő zajszennyezést!** Az állam, így a minisztérium kötelezettsége az autótút üzemeltetőjének felelősségre vonása, felszólítása a zajvédelem megvalósítására!

2021.03.26-án indított M0-M1-M7 Regionális zajvédelmi petíció, amihez Biatorbágy, Budaörs, Diósd, Érd, Törökbálint, Budapest XXII. kerület Budafok-Tétény és Budapest XI. kerület Madárhegy lakosai is csatlakoztak, **jelenleg 2155 aláírásnál tart.** A csatlakozó egyesületek és csoportok felkérésre szintén levelet intéznek az illetékesekhez, majd regionális összefoglaló levél kíséretében beküldjük az összegyűjtött aláírások listáját is! A petíciót a fenti qr-kód segítségével elérhetik és aláírhatják még!

Én bízom az összefogás sikerében! A remény hal meg utoljára...!!

Kósza Orsi

Környezettudatos szúnyoggyérítés

Napjainkban a felelősen gondolkodó emberek körében nő a környezettudatosság, az igény a legkisebb környezetterheléssel járó technológiák alkalmazására az élet minden területén. A csípőszúnyogok ártalma évről-évre visszatérő probléma. A sok évtizedig világszerte és országosan alkalmazott kémiai szúnyoggyérítéssel kapcsolatban egyre több aggály jelentkezik. Jogos az igény, hogy minden körülmény mérlegelésével döntsünk a szúnyogártalom csökkentésének legkevésbé ártalmas módjáról.

2020 tavaszán településünkön megkezdődött a biológiai szúnyoggyérítésre való áttérés lehetőségének vizsgálata. E módszer során a tenyészővizekbe baktériumok által termelt fehérjét tartalmazó készítményt juttatnak, amely kizárólag a szúnyoglárvákat pusztítja el. A módszer alkalmazásához fel kellett térképezni a városban fellelhető szúnyogok tenyészővizeit, meg kellett határozni ezek fajait, az ártalom mértékét.

A vizsgálatok eredménye azt mutatta, hogy városunkban többségében olyan fajok károsítanak, melyek jellemzően hullámtereken fejlődnek, vagyis a településen kívülről érkeznek. Ellenük térségi összefogással lehet hatékonyan védekezni. Az önkormányzat kezdeményezte a társtelepülések együttműködését a témában, eddig 7 település jelezte részvételi szándékát.

A helyben kifejlődő fajok, melyek szintén jelen vannak, nem távolodnak el messzire tenyészőhelyüktől. Ellenük a pangóvizek megszüntetésével vagy biológiai kezelésével védekezhetünk, azonban a lakosság segítsége e tekintetben nélkülözhetetlen.

Megdöbbenő adat, hogy a kémiai szúnyoggyérítések során elpusztított 100 rovarból mindössze 2 a csípőszúnyog, a többi az emberre ártalmatlan, azonban ökoszisztémánk nélkülözhetetlen eleme. Elengedhetetlenül szükségesek a növények beporzásához, számos állatnak jelentenek táplálékforrást. A kezelt, de nem halálos dózist kapott rovarok a velük táplálkozó élőlényeket is károsítják, a szervezetükben felhalmozódnak és idővel megbetegedésüket és akár pusztulásukat is okozhatják.

Mindemellett tény, hogy a csípőszúnyogok nem csak komfortérzetünket befolyásolják károsan, hanem emberi és állati megbetegedéseket is okozhatnak, **így csakis szakemberek dönthetik el, hogy az adott évben tapasztalható szúnyogártalom eléri azt a szintet, ami indokoltá teszi a gyérítést, és ha igen, mely módszer alkalmazandó.**

Holló Zsuzsanna

A hulladékégetés ismét terítékre kerül!

Itt van az ősz, itt van az esti begyűjtások ideje. És – sajnos – ezzel együtt jár a kazánokba, kályhákba bedobott hulladékok szűkítő, jellegzetes szagának terjedése Törökbalinton. Az elmúlt hónapokban az önkormányzat és a Kerekdomb Egyesület részéről

is cikkek, szórólapok foglalkoztak ezzel a kérdéssel. Kértük és kérjük az egészségkárosító gyakorlat megszüntetését és a hulladékégetés bejelentését. Akik nem értenek a jó szóból, azoknak szembe kell nézniük a komolyabb következményekkel! Első körben személyesen kérjük meg a renitenseket a szemétegetés befejezésére. Másodszor észlelve a hulladékégetést, elindítja az önkormányzat a hivatalos bejelentést a megfelelő hatóságoknak.

Több esetben sikerült megoldani a problémát az elmúlt években. Én 15-20-ra teszem az „égető-pontok” számát településünkön. Ha jelzik számunkra, hogy hol észlelnek ilyen, lassan felszámolhatjuk ezeket és egy kicsit egészségesebbé tehetjük településünket. Ez nem beláthatatlan probléma, ennek a végére járhatuk közösen. Bár minden környezeti problémáról elmondhatnánk ezt!

Továbbra is kérjük, hogy az alábbi csatornák egyikén jelezzék **azonnal**, amikor észlelik, hogy valahol nyílt téren vagy kéményből ömlik a bűzös hulladékfüst! Lassan haladunk előre, kérjük segítsenek Önök is!

LEHETŐSÉGEK A HULLADÉK-ÉGETÉS BEJELENTÉSÉRE:

POLGÁRMESTERI HIVATAL
KÖZTERÜ-LETFELÜGYELET:
335-021 / 235

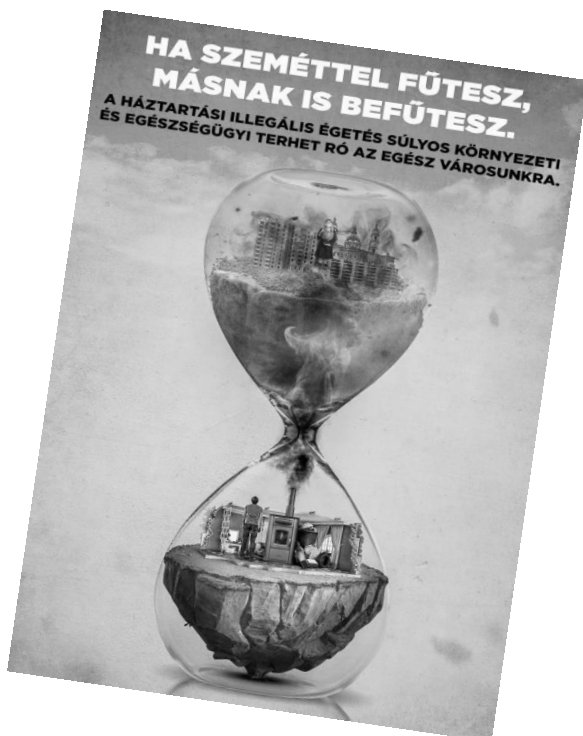
RENDŐRŐRS: 335-037

RENDŐRSÉG JÁRŐRAUTÓ:
20/436-7066

POLGÁRMESTERI HIVATAL
KÖRNYEZETVÉDELMI ÜGYEK:
335-021 / 260

KEREKDOMB KÖRNYEZETVÉ-
DELMI EGYESÜLET:

info@kerekdomb.hu, 331-546,
20/535-9664

Fernengel András

Locsolás

Az idei tavasz és nyár nem volt ugyan olyan aszályos, mint a tavalyi, de a sorozatos 35 fokok próbára tették a fákat. A fiatal facsemetéknek nagy szükségük volt a rendszeres öntözésre. **Egy facsemetének az első három esztendeje a legkritikusabb. Ha ezt az időszakot túléli, elég mélyre mennek a gyökerei, többnyire megmarad. Egy-egy fa 20 liter vizet kapott** a gyökérhez vezető csőbe, ha az nem volt, a tányérjába.

A tartályt a Damjanich utcában, az Akácos utca végén, a Szabadság téri Jubileumi kútnál, az Árpád utcában illetve az Auchan benzinkútjánál levő tűzoltócsapról tudtuk feltölteni. A tűzcsapokról töltés nagyon nagy segítség, mert nem 20 hanem 5 percet vesz igénybe. Márpedig minden nap 2-3 töltésnyi vizet hordtunk szét.

Az önkormányzat biztosította a személygépkocsit és az utánfutót a tartállyal, így a Kerekdomb Egyesület tagjai és szimpatizánsai folyamatosan végezheték a fiatal fák öntözését. **Nyár elejére kialakult a hét öntözőcsoport mintegy 50 önkéntessel**, akik kitartóan végezték a locsolást egészen szeptember első hetéig. Három csapat a belterületen locsolt, négy megosztva: hol belterületen, hol az Auchan parkolójában. Emellett a József-hegy délkeleti oldalában fekvő Levendulásban is locsoltuk az elmúlt években ültetett kis magoncokat. Ez az elhanyagolt terület néhány esztendő múlva gyönyörű ligettel fogja bővíteni tenyérnyi erdőnket.

Egy locsolókörhöz szükség van egy gépkocsivezetőre és egy, de inkább két segítőre, akik a csövet kezelik. A csoportok összetétele és a locsolás időpontja rugalmas volt: általában legkésőbb előző napra összeállt a csoport (ezt egy Excel-táblázatban minden részvevő követhette), de volt, hogy a locsolás előtti órákban dőlt el, kik tudnak részt venni. A nyaralások miatt szükség is volt a rugalmasságra.

A városban mintegy 250 locsolandó fa van, az Auchannál további 450. Ez utóbbiakat minden második héten kellett csak locsolni, mivel az Auchan vállalta a közbenső hetekre eső öntözést. Megsérült, sőt kitört fákat is találtunk, amelyek feltehetően figyelmetlen kaszálás, ill. garázdaság áldozatai lettek. Igyekszünk pótolni ezeket és damilálló gallérokat tenni a veszélyeztetett helyeken lévő fácskákra.

Minden közreműködőnek ezúton is köszönöm a nyári segítséget!

Czövek Tamás

Jön az ősz, jön a lombhullás

De mit csináljunk a sok-sok falevéllal?

Három dolog jut eszünkbe rögtön az őszi levelek eltakarításáról. Égessük el, zsákozzuk be, vagy komposztáljuk.

Az első megoldás, nem megoldás. A vizes falevél sokáig bűzölögve ég, szennyezi a környezetet, irritálja az orrunkat és akár még tüzet is okozhat. 100 kg levél elégetése során többek között 7 kg szén-monoxid kerül a levegőbe, és akkor a többi – sokszor

rákkeltő – anyagról még nem is beszéltünk. Ha mindezek az érvek nem elegendőek, akkor jó, ha tudjuk, hogy Törökbálint azon 17 pest megyei település közé tartozik, amelyben egész évben tilos az avar és kerti hulladék szabadtéri égetése. A 259/2011 (XII.7.) Korm. rendelet alapján pedig a tűzvédelmi bírság felső határa 3.000.000 Ft.

A második megoldás már tetszetősebb, hiszen csak össze kell kotorni

és bezsákolni, aztán a maradék munkát rábizzuk másokra. Ha jobban belegondolunk, ez sem olyan egyszerű, mint elsőre hangzik. Ott van rögtön a zsák kérdése. Milyen zsákba tegyük, hol és mennyiért szerezhetjük be a megfelelőt? Aztán jön a zsákolás kérdése. A végtelen tömködés és a bosszankodás, mert a zsákot átluggatja a diólevél, a végén meg úgy túltömjük, hogy meg se tudjuk emelni. És ha mindezzel megvagyunk, jön még hozzá egy logisztikai kihívás is, vagyis a „mikor tegyük ki?”, „hova tegyük ki?” kérdése, hogy a zsákok viszonylag sértetlenül célba is érjenek majd. És azt se feledjük, hogy a zsákok miatt végigpöfögi a települést egy teherautó. A környezetre érzékeny embereknek ez sem mindegy.

Ha őszinték vagyunk magunkhoz, akkor a fentiekhez képest a komposztálás sem nagy kunszt, sőt: sokkal több haszonnal jár nekünk és a környezetünknek egyaránt.

Csak tegyük be a komposztládába és ügyeljünk rá, hogy nyirkos maradjon. Néhány hét alatt a kupac a tizedére csökken. Ha lombszívóval vagy fűnyíróval apróra vágjuk, az meggyorsítja a zömülést és a bomlást is.

A gyümölcsfák leveleit mindenki bátran komposztálja. De mi van a városunkban olyan népszerű dióval? Igen, valóban van benne olyan anyag, ami más növények növekedését akadályozza. Erről azonban egy hazai kísérletsorozat bebizonyította, hogy a lebomlás során felszívódik, így a kész komposztban már nincs nyoma. Igen, vaskosabb a levele, mint más fának. Ettől még komposztálható, csak hosszabb idő kell neki. Ha nem szárad ki, tudnak dolgozni benne a lebontó szervezetek, akkor nem okoz gondot nekik a dió. Ha valami akadályozza a folyamatot, lehet, hogy a második évben érik csak meg. (Ugyan ez vonatkozik a vadgesztenye, a platán, a bükk, a tölgy és a nyárfa levelére.) Igen, sok cersavot tartalmaz. Ha adunk azonban a komposzthoz egy kis meszet, az ezt ellensúlyozza, így a lebomlást is meggyorsíthatjuk.

És végül még egy-két jó tanács.

A fertőzött növényi részek is komposztálhatók, mert a komposztban olyan hő keletkezik éréskor, ami elpusztítja őket.

A dióburokfűró légy által megfűrt diókat már hiába égetjük el ősszel, mert addigra a lárvák már rég kifűrták magukat és elkészítették téli szálláshelyüket a diófa körüli talajban.

Ha nincs komposztládánk, akkor a levélhez elég egy hálós körülvett rész is a kertben, nem kell túlbonyolítani.

A bomlást gyorsítja, ha a levél közé fűnyesedéket is teszünk, mert a benne lévő nitrogén ellensúlyozza a levelekben lévő széntartalmat.

Aki pedig úgy érzi, hogy a komposztja bűdös (sajnos olyat tett bele, ami nem oda való, mert alapesetben szagtalan), vagy siettetni szeretné az eseményeket, annak érdemes gazdaboltokban kérni olyan készítményeket, melyek természetes összetevőikkel meggyorsítják a folyamatot.

Mindazoknak, akiket a fentiek meggyőztek a komposztálásról, előre is köszönjük, hogy vigyáznak ránk!

Dr. Horváth Gyöngyi

Rekord mennyiségű veszélyes hulladék gyűlt össze Törökbálinton!

Az elmúlt hónapokban nem volt olyan hét, amikor 3-5 telefont ne kaptam volna arról, hogy mikor lesz megtartva ez a fontos program...

A járvány a tavalyi évben elsodorta ezt is, mint sok egyéb, jól megszokott eseményt. De idén, a szokásostól eltérően ugyan: nem a Föld Napja környékén, de szeptember 25-én megrendezte Törökbálint a veszélyes hulladékgyűjtést!

A Városgondnokság árajánlatot kért, szerződött, előkészített, hirdetett, a Polgárőr Egyesület tagjai ellenőrizték a lakcímkártyákat, irányították a forgalmat. **A Kerekdomb Egyesület segített a forgalom irányításában, a hulladékok lepakolásában.** Egész délelőtt jöttek az autók, hozták a festékeket, oldószereket, palát, vegyszerek maradványait, elektromos hulladékokat ... És ez így van jól.

Sajnos nagyon sok mérgező anyagot használunk a növényvédelem, a korrózióvédelem, az építkezések, karbantartások során. Fontos, hogy ezek maradáka ne a vegyes kommunális hulladék közé vagy az erdő szélére kerüljön, hanem szakszerűen semlegesítsék.

Nagyon komoly eredmény, hogy a törökbálintiak hozzászokhattak az elmúlt két évtizedben, hogy érdemes eltenni ezeket az anyagokat, mert minden évben le lehet adni szakcégek kezébe. A lakosság ezért egy fillért nem fizet, de persze ez sincs ingyen. **Törökbálint, a közös bevételeinkből évente 2-6 millió forintot költ erre a célra. Jó, ha ezt is tudjuk.**

Az idei évben rekord mennyiséget gyűjtöttünk össze. Több konténert cserélni kellett a gyűjtés közben, mert kicsinek bizonyultak a tervezett kapacitások. Rugalmasan megoldották a feladatot a szakcég emberei. Bár időlegesen a hősi emlékműig állt a várakozó kocsisor, mégis 10-20 perc alatt megszabadultak a régóta gyűjtögetett hulladéktól.

Köszönjük, hogy türelemmel kivárták az alkalmat. Kérjük, hogy továbbra is különítsék el a veszélyes hulladékokat, tegyék félre egy csöndes sarokba. Tavasszal újra hozhatják!

Fernengel Andás

Borz Törökbálinton

Évtizedek óta lehet találkozni borzzal a Törökbálinton övező zöldterületeken, most azonban egyre gyakrabban hallani az állat megjelenéséről településünk erdőkhöz közeli részein. Az alábbiakban összeszedtünk néhány tudnivalót a borzról.

- **A borz mindenevő:** gerincteleneket (különböző rovarok, giliszták, csigák, hernyók), erdei gyümölcsöket, hullott gyümölcsöket, kisebb gerinces állatokat (rágcsálók, hüllők, madarak), magokat, gyökereket, dögöket és gombát fogyaszt, híresen torkos állat.
- **Éjszaka mozog,** nappal a klán tagjaival használt, kiterjedt üregrendszerébe vonul vissza, ritkábban párban vagy egyedül is élhet.
- **Alapból félenk, kerüli a találkozást az emberrel.**
- **A lakott területre az erdőszélre kidobált, táplálékban gazdag zöldhulladék (zöldség, fáról lehullott gyümölcs stb.), a rágcsálók jelenléte és a természetes élőhelyének zsugorodása vonzza.**
- **Kártétele nem jelentős,** viszont több cikk is foglalkozik azzal a témával, hogy a borz a tuberkulózis egyik terjesztője lehet, amely a tejelő haszonállatokra nézve igen veszélyes. Az biztos, hogy érdemes a szarvasmarhát, a kecskét, a tejelő juhot úgy keríteni körbe, hogy a borz ne férközhessen a közelükbe. A tuberkulózison kívül terjeszthet még különböző parazitákat, esetleg veszélyeset is.
- **Emberre és házi kedvencekre a borz nem jelent közvetlen veszélyt, nem támad,** csak bekerítve, szorult helyzetben, önvédelemből haraphat ritka esetben. Amennyiben azonban mégis távol szeretnénk tartani lakhelyünkötől, gondozzuk kertünket és ne hagyjunk kint számára táplálékul szolgáló ételhulladékot. Aki csirkét, nyulat tart, olyan kerítést építsen, amely legalább 30 cm-re le van ásva a föld alá, hogy a borz ne tudja azt kikaparni. Mivel éjszakai állat, lámpák felszerelése is távol tudja tartani a csirkeóltól.

Starzynski Zsolt

A Budapest – Varsó gyorsvasútvonal Törökbálinton Új selyemút Kína és Európa között

A törökbálinti rendszeres, független sajtó nagyon hiányzik. Az információáramlás nagyon esetleges, alacsony szintű. A helyzetet jól illusztrálja ez a téma. A Budapest-Belgrád vasútvonalról sokat olvashattunk az elmúlt években az országos sajtóban. Ettől nem független egy másik, a Budapest-Varsó gyorsvasútvonal, ami közvetlenül érinti Törökbálintot, de erről nem találunk híradást a hivatalos csatornákon.

A település szerkezeti terveiben tizenöt éve szerepel egy vaskos vonal, ami az Őrház utca majd a Régivasútsor után elválik a Bia felé vezető sínektől és Sósút felé veszi az irányt. Az önkormányzatban sokáig úgy tekintettek erre, mint amivel nem nagyon kell foglalkozni, mert sosem fog megvalósulni. De 10 éve elindult a tervezés és felgyorsultak az események. Néhány év múlva a megvalósítás fázisába ér a projekt.

A tervezett vasútvonal Budaörs felől éri el Törökbálintot, két újabb vágány készül majd a meglévők mellé. A Régivasútsor mellől fordul Sósút irányába a vonal, itt telkek sorát kell majd kisajátítani miatta. A 2011-es tervek szerint a hangstúdió épületétől 400 méterre futott volna be egy alagútba a sínpár, de a Tópark miatt módosult a sínek tervezett íve.

Érdekes, hogy volt a tervezésnek olyan fázisa is, amely szerint a vasútvonal elkerülte volna Budapestet. Ezt a változatot azonban – gondolom gazdasági megfontolások miatt – törölték a lehetséges variációk sorából.

2012-ben kiemelt kormányprogrammá minősítették a projektet, ezzel megszűnt az önkormányzat lényegi beleszólási lehetősége az egész folyamatba. Idén fogadták el az új tervet, melyek szerint több száz méterrel tovább fog a felszínen futni a sín, később indul csak az alagút, ezzel újabb ingatlanok lehetetlenülnek el. A végleges koncepciót követően az önkormányzat 15 napot kap arra, hogy átvezesse az új vonaltervet a saját dokumentumaiba. Hogy miért kell a döntést ennyire centralizálni? Egyszerű a válasz: **NEMZETGAZDASÁGILAG KIEMELT PROJEKT.**

Idén júliusban online konferenciát tartottak a témáról, amin Csenger-Zalán Annamária képviselte Törökbálintot. A szeptember végén a testület elé került beszámolóban olvasható, hogy az újabb terv-változatban a Ráczugban rövidebb az alagútba és hosszabb a bevágásba tervezett szakasz. Ez a gazdálkodás és a természet szempontjából is nagyon kedvezőtlen lenne. A főépítész hangot adott a helyi érdekeknek: a hosz-

szabb alagútban vezetést, a maximális zajvédelmet és a további véleményalkotás lehetőségét kérte a tervezőktől. Lakossági észrevételre írt levelében a NIF azt írja, hogy a környezetvédelmi hatások vizsgálata '22 első negyedében várható. „A vasútvonal nyomvonala, magasságivonalvezetése pontosan még nem ismert, így pl. az alagútban vezető szakasz pontos hossza, mélysége még akár jelentősen is változhat a bemutatott előzetes megoldáshoz képest. A nyomvonal esetleges pontosítása során figyelembe kell venni többek között a nagysebességű vasút adottságait, a kifejezetten kötött iv- és lejtviszonyokat is.” Csak féltő, hogy a szempontok között fontosabb lesz a szerelvény és a sebesség igénye az élhető környezet fenntartásánál. A NIF még közmeghallgatást ígért a témában.

Ez az egész vasútfeljesztés a kínai áruk Ny-Európába jutásának gyors és olcsó útját, egy új selyemút kialakítását szolgálja. Az Athén melletti Pireuszról és egyéb kikötőkből szállítják majd a konténereket. A tervek szerint '30-ra üzemelni fog az új vasútvonal, amiről több ponton le tudnak ágazni majd a Ny-Európában tartó konténerszállító szerelvények. A magyarországi szakasz 1500 milliárdba kerül! Számítások szerint a jelenlegi tehervonat-forgalom negyvenszeresét fogja lebonyolítani. Egy kilométeres távolságra a Tükrőhegytől, 500 m-es távolságra a Téglagyár utcától, 100 m-re az Őrház utcától. A sebességről pedig annyit, hogy a törökbálinti szakaszon 120 és 160 km/h közötti sebesség szerepel a terveken, de a további hazai szakaszokon 350-nek fognak haladni a szerelvények.

Több tulajdonos szempontjából kulcsfontosságú lenne az eredeti tervekhez történő visszatérés: a felszíni sínpár mielőbbi alagútba vezetése. Ezen kívül a legmagasabb szintű zajvédelemmel kell ellátni a vasútvonalat, hogy élhető maradjon a település É-i széle. Lehet, hogy egy népszavazás kezdeményezése vezet a fenti célok eléréséhez? Az önkormányzat ügyvédje szerint erre kicsi az esély, mivel a gyorsvasút ügye nem esik bele az önkormányzat hatáskörébe. És népszavazást csak olyan ügyben írhat ki az önkormányzat, ami a hatáskörébe tartozik.

A szeptember végi testületi ülésen azt a határozati javaslatot fogadta el a testület, miszerint: Felhatalmazza a Polgármestert, hogy országgyűlési képviselőnk felkérésével, közösen képviseljék minden lehetséges fórumon a Budapest-Varsó nagysebességű vasútvonal nyomvonal áthelyezésének kérését; a Törökbálintot érintő nyomvonal felülvizsgálatának kérését annak érdekében, hogy a nyomvonal a lehető legkevésbé szabdalja fel a még egybefüggő természeti, mezőgazdasági területeinket; a gyorsvasút nyomvonala Törökbálint területén a lehető leghosszabban menjen alagútban, a felszín alatt; a tervezés és kivitelezés során teljes körű zajgátlás elérése legyen a cél, a lakosság egészségvédelme érdekében. Ezen kívül a lakosságot online és

szórolap segítségével tájékoztatni fogják a gyorsvasút kérdéséről, majd október második felében lakossági fórumot szervez a hivatal, amin rövid, tömör összefoglaló után a lakosság véleményét kéri majd a település vezetése.

A részletekről a hivatalos hírforrásokon kívül a <https://budapest-varso.com/> honlapon tájékozódhatnak.

Domaföldi Zsolt, Fernengel András

A bíboros kosbor, őshonos orchideáink egyike

Amikor orchideáról hallunk, szobanövények vagy a dél-amerikai erdők fái lakó különleges növények jutnak eszünkbe. Esetleg beugrik az is, hogy az „igazi” vanília is egy orchidea (*Vanilla planifolia*) terméséből készül. Nem mindenki tudja, hogy orchideák nálunk is élnek, bár a hazaiak mind talajlakók. De nem orchideáknak hívjuk őket magyarul, hanem nemzetségként más neveket viselnek. Ezért nem tudatosult bennünk az, hogy igazából orchideákkal van dolgunk, holott **hazánkban 67 őshonos fajukat tartják nyilván.**

Kezdjük a „legtípusosabbal”, az **Orchis** (kosbor) nemzetséggel, melyről az orchideafélék családja az **Orchidaceae** (kosborfélék) nevet kapta. Az Orchis nemzetség tagjai közé tartozik a **bíboros kosbor** (*Orchis purpurea*) is, továbbá még négy hazai faj. És ez az öt faj még csak egy nemzetség volt a sok közül. A 67 hazai fajt 22 nemzetségbe sorolja a növényrendszertan! **Fontos, hogy tudjuk: az összes hazai kosborféle/orchideaféle (Orchidaceae) természetvédelmi oltalom alatt áll.**

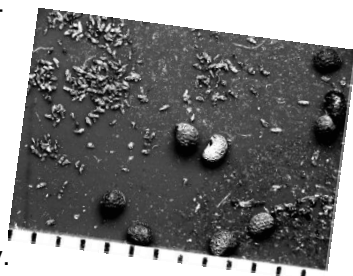
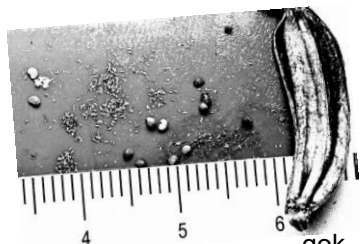
A fentiek jól érzékeltetik, mit jelent a **kosborfélék** szintjén **az élővilág sokfélesége**. Íme 5 tucat faj, melyek többségéről fogalmad sem volt eddig (ahogy nekem sem). Hacsak nem vagy szakképzett vagy megszállott autodidakta botanikus (ahogy én sem vagyok). És így van ez az általunk ismert(nek vélt) növény- és rovarcsoportok esetében is. Hogy egy példát mondjak az utóbbira: Tudtad, hogy több mint 700 méhfaj él nálunk? Na ugye! Apropos méhek. Ennek a kosbornak is méhek a beporzói, nevezetesen bizonyos bányászmehek és karcsúmehek, valamint a háziméh (*Apis mellifera*).

Miért szorul védelemre a bíboros kosbor?

Ha engem kérdezel, valójában az élőhelyét kellene védeni minden védelemre szoruló fajnak, az orchideáknak különösen. De a törvény fajokat véd, tehát arra válaszolok. Röviden szólva az életmódja miatt szorul védelemre. Bővebben lásd [Molnár V. Attila Magyarország orchideáinak atlasza](#) c. könyvében, melyet teljesen legálisan letölthetsz magadnak pdf-ben a Researchgate-ről, ha ráugrasz. Én csak egyet emelek ki: eszméletlenül apró a magja. Minden más ebből következik.

Ha valaminek az apró voltát szemléletesen ki akarjuk fejezni, azt mondjuk rá, hogy „mákszemeyi”. Nos, készítettem Neked két felvételt, hogy lásd, mekkora a bíboros kosbor magja a mákszemhez képest:

Az a banánszerű dolog bal oldalt a bíboros kosbor érett termése. A porszerű szemcsék a termésből kiszóródott kosbormagok, a golyócskák pedig a mákszemek. Mutatok egy nagyobb felbontású képet is: Amint látod, a kosbormagok hossza még fél milliméter sincsen. A vastagságuk meg pláne. Annak a nagyobb részét is a kemény héj teszi ki, mely kellő védelmet biztosít az értékes belső részeknek. Hogy hogyan fér el ebben a sziklevel, melynek a növénykét kellene táplálnia? Sehogy.

A kosbor mindent egy (vagy inkább sok apró?) lapra tett fel. Rengeteg parányi magot termel, melyet szerte hord a szél, abban bízva, hogy némelyiket majd csak átsegíti valami a kezdeti nehézségeken. Ez a valami egy gombafaj, mely a kis magoncba hatolva tápanyaggal látja el azt. Fonális, talajlakó gomba, ami nem növeszt szabad szemmel látható termőtestet. Aztán vagy van ott olyan gomba, ahová a kosbormag hullott vagy nincs. Ahol ilyen kosbor él, ott nyilván előfordul a gomba is, hiszen másképp a meglévő kosborexemplumok sem lehetnének ott. Ez lehet a magyarázata annak, hogy viszonylag kis területen találtam én is a növényeket, illetve csoportokban.

Ha magról akarod szaporítani a növényt – nem tudom, hogy ez legális-e egyáltalán, de mindenesetre jobb, mint ha kiásnád a tövet azzal, hogy hátha megmarad a kertekben –, szerintem olyan vállalkozás, mint véletlenszerűen kiválasztani egy GPS koordinátát mondván: Na, akkor én most elmegyek oda, és szedek egy kis vargányát a vacsorához!

Azt hiszem, a fentiek megvilágítják azt, mért különösen fontos a termőhely védelme az adott esetben.

Nagy Sándor m&m